RELAȚIONAREA TEHNOLOGIILOR CU CADRUL DE ASIGURARE A DREPTULUI LA UN MEDIU SĂNĂTOS

RELATING TECHNOLOGIES WITH THE FRAMEWORK FOR ENSURING THE RIGHT TO A HEALTHY ENVIRONMENT

Veronica MOCANU, *ORCID: 0000-0002-2487-2677*
Universitatea de Stat Moldova

CZU: 341.231.14:504.06:004
e-mail: veronica.mocanu1985@gmail.com

On 8 October 2021, the UN Human Rights Council declared that having a clean, healthy, and sustainable environment is a human right, with 43 votes in favor and 4 abstentions. The measure was first debated during the 1990s, and the new resolution follows more than three decades of advocacy from various civil society groups. Undoubtedly, this decision is crucial, but the guarantee of this right cannot be achieved without actions to create an early legal, organizational and technical framework for the realization of the right to a healthy environment. Thus, this article proposes a review of the perspective actions needed to be taken from the perspective of ensuring the realization of the right to a healthy environment, especially considering the potential of information technologies proposed for consideration but also the legal context needed to be addressed and configured.

Cuvinte-cheie: *dreptul la un mediu sănătos, dreptul la tehnologii de mediu, tehnologii, reglementare, accesibilitate, reziliență.*

INTRODUCERE

Dreptul la un mediu sănătos s-a dezvoltat treptat începând cu anii 1970, când a fost menționat pentru prima dată în Declarația de la Stockholm din 1972. Primul său principiu prevede: „Omul are dreptul fundamental la libertate, egalitate și condiții adecvate de viață, într-un mediu de o calitate care să permită o viață demnă și bună”. Declarația de la Stockholm a fost un catalizator pentru recunoașterea dreptului la un mediu sănătos la nivelul mai multor jurisdicții naționale, dar și la nivel regional și internațional. Astăzi, potrivit raportorului special al ONU, David Boyd, dreptul la un mediu sănătos „este inclus în tratatele regionale privind drepturile omului și în tratatele de mediu care leagă peste 120 de state. Se bucură de protecție constituțională în peste 100 de state și este încorporată în legislația de mediu a peste 100 de state. În total, 155 de state au stabilit deja recunoașterea legală a dreptului la un mediu sănătos și durabil”.

Primul articol al Rezoluției ONU recunoaște „dreptul la un mediu curat, sănătos și durabil ca un drept al omului care este important pentru exercitarea drepturilor omului”. După cum se detaliază mai jos, această formulare cuprinde diferitele expresii folosite pentru a face referire la acest drept. În plus, acesta notează că nu este un drept izolat, ci că este mai degrabă „legat de alte drepturi care sunt parte componentă a dreptului

internațional existent". Textul încurajează, de asemenea, statele să ia măsuri prin construirea de capacități și punerea în aplicare a politicilor care să permită exercitarea acestui drept al omului.

După ce s-a ajuns la recunoașterea dreptului la un mediu sănătos în calitatea sa de drept fundamental, omenirea este pusă la o altă provocare și anume la cea de a identifica modalitățile și instrumentele posibile a fi utilizate în vederea asigurării realizării dreptului la un mediu sănătos în conformitate cu cadrul garantat de drept indispensabil al omului contemporan.

Tehnologiile sunt tot mai des abordate drept cadru de instrumentariu posibil a fi explorat în vederea asigurării dreptului la un mediu sănătos. Nu vom contesta această perspectivă, însă de comun cu aceasta vom readuce în vedere și abordările care indică că tehnologia este ceia ce prejudiciază mediul și astfel distruge ideea unui drept fundamental la un mediu sănătos. Mai mult decât atât, reciprocitatea dintre tehnologie și mediu pot fi abordate și în format invers. Preocupările exagerate pentru mediu pot reprezenta cadru de stagnare pentru domeniul tehnologiilor în particular sau a dezvoltării în general. Și de aici apare dilema, cum asigurăm echilibru de balanțe între dezvoltarea tehnologică și dreptul la un mediu sănătos? Tehnologia propulsează sau stagnează procesul de realizare a dreptului la un mediu sănătos?

În calitate de răspuns la problemele formulate vom înainta spre validare idea utilizării reglementărilor drept cadru de balanță între tehnologie și dreptul la un mediu sănătos. În susținerea ideii vom reține argumentele invocate de alți cercetători, care demonstrează că "reglementarea mediului poate promova inovarea tehnologică a industriilor bazate pe resurse" [1, p. 50], „reglementările de mediu determină întreprinderile să aplice tehnologia curată" [2, p. 5], „există o corelație pozitivă între reglementarea mediului și investițiile în cercetare și dezvoltare ale întreprinderilor de producție" [3, p. 28].

Dreptul la un mediu sănătos și dreptul la tehnologii de mediu

Chiar dacă își regăsește reflectarea în multiple documente internaționale și naționale dreptul la un mediu sănătos rămâne a fi un teren neexplorat, ori odată cu dezvoltarea perspectivelor de atingere asupra acestuia, apar și conotații care indică asupra contextului suplimentar propus spre respectare. Chiar dacă nu prezintă în format exhaustiv, prin prezentul articol vom reține că „dreptul la un mediu sănătos presupune în principiu dreptul de a trăi într-un mediu nepoluat, nedegradat de activităţi care pot afecta mediul, sănătatea, bunăstarea oamenilor şi dezvoltarea durabilă; dreptul la cel mai ridicat nivel de sănătate, neafectat de degradarea mediului; accesul la resursele de apă şi hrană adecvate; dreptul la un mediu de muncă sănătos; dreptul la condiţii de locuit, de folosire a terenurilor şi la condiţii de viaţă într-un mediu sănătos; dreptul de a nu fi expropriaţi ca urmare a desfăşurării activităţilor de mediu, cu excepţia cazurilor justificate; dreptul la asistenţă în caz de catastrofe naturale şi produse de om; dreptul de a beneficia de folosinţa durabilă a naturii şi a resurselor acesteia; dreptul la conservarea elementelor reprezentative ale naturii" [4, p. 97].

Odată ce tehnologiile sunt văzute drept instrumente de asigurare a dreptului la un mediu sănătos, promovăm completarea accepțiunilor dreptului la un mediu sănătos cu perspectiva de a beneficia de tehnologii posibile a fi utilizate în vederea asigurării dreptului la un mediu sănătos. După cum am menționat deja, tehnologiile sunt adesea promovate drept instrumente posibile a fi utilizate în vederea asigurării dreptului la un mediu sănătos. Tehnologiile de mediu oferă soluţii pentru reducerea aportului de materiale, reducerea consumului de energie şi a emisiilor, recuperarea produselor secundare valoroase şi minimizarea problemelor de eliminare a deşeurilor. Acestea cresc eficienţa ecologică sau, cu alte cuvinte, „fac mai mult cu mai puţin”, sprijină aplicarea sistemelor de gestionare a mediului şi ecologizează procesele de producţie.

Tehnologiile, însă, de multe ori chiar dacă se manifestă drept eficiente, sunt remarcate și prin costuri ridicate. Astfel, întrebarea, care apare: Oare tehnologiile sunt accesibile tuturor? Și dacă nu, atunci ajungem la concluzia, precum că oamenii nu dispun de instrumente egale posibile a fi utilizate în vederea asigurării dreptului la un mediu sănătos. Mai mult decât atât, comparând eforturile de tehnologizare în diferite țări, și rezultatele atinse, constatăm că societățile statale au grad de asigurare diferit a dreptului la un mediu sănătos, chiar dacă acesta este acceptat în calitatea sa extinsă de drept fundamental. Având în vedere această prezumție, vom fi de părerea că dreptul la tehnologii de mediu, trebuie conservat drept un atribut a dreptului la un mediu sănătos, fiind promovată ideea echității, egalității și unicității în accesarea și beneficierea de posibilitățile acestora. Urmând reperul de soluții propus, vom fi astfel de părerea, că reglementările pot servi drept reper în vederea consolidării contextului egalitarist de asigurare a dreptului la un mediu sănătos. Astfel, tehnologiile de mediu, urmează a fi abordate drept elemente de infrastructură de bază necesare a fi furnizate și asigurate cadrului social sub monopolul și controlul statului, ori acesta în ultimă instanță reprezintă autoritatea care poate impune egalitatea și asigura realizarea echității sociale inclusiv în problemele legate de mediu. Pe de altă parte, în paralel cu promovarea sustenabilității inovațiilor de mediu și acoperirea financiară a costurilor legate de acestea, statele moderne trebuie să se preocupe și de promovarea accesibilității tehnologiilor de mediu, ori anume prin altfel de acțiuni se poate contribui la reinstaurarea echilibrului de balanțe și egalitate în asigurarea dreptului la un mediu sănătos.

Dreptul la tehnologii de mediu

Chiar dacă nu există abordări teoretice în vederea fundamentării conținutului dreptul la tehnologii de mediu, prin prezentul articol vom pleda pentru promovarea acestuia, ori acest instrument după cum am relatat mai sus reprezintă o formă valabilă de realizare și asigurare a dreptului la un mediu sănătos. Dreptul la tehnologii de mediu vom propune astfel a fi abordat drept perspectiva individului de a i se garanta și beneficia de posibilitatea de utilizare a tehnologiei în vederea asigurării dreptului la un mediu sănătos. Astfel, vom fi de părerea că dreptul la tehnologii de mediu urmează a fi înserat și promovat în legislație atât în calitatea sa de drept subiectiv individual alocat spre utilizare

cetățeanului cât și în calitatea sa de garanție oferită de stat drept mijloc posibil a fi utilizat în vederea asigurării dreptului la un mediu sănătos.

În aceiași ordine de idei vom propune utilizarea termenului „tehnologie" în format extins, având în vedere atât cadrul de echipamente, cât și infrastructura care asigură funcționarea acestora, considerând totodată și modul în care instalațiile sunt proiectate, construite, întreținute, exploatate și scoase din funcțiune, drept elemente care caracterizează termenul generic de „tehnologie".

Dreptul la tehnologiile de mediu este un drept nou, puțin abordat, care apare ca rezultat a unor eforturi interdisciplinare și care încă nu este recunoscut. În cazul în care considerăm oportun potențialul dreptului la tehnologie în consolidarea dreptului la un mediu sănătos, vom fi de părerea că eforturile de consolidare a acestuia urmează a fi conjugate pornind de la cel puțin trei domenii, care îl configurează și anume: domeniul mediului, domeniul tehnologiilor și cadrul juridic.

În aceiași ordine de idei, atragem atenția aspra faptului că dreptul la tehnologie, spre deosebire de dreptul la tehnologia de mediu, nu este un context nou, ori cel dintâi datează încă din 1948, fiind instituit ca răspuns la distrugerea masivă provocată de armele avansate din punct de vedere tehnologic în cel de-al Doilea Război Mondial. Acest drept al omului întruchipează una dintre cele mai profunde lecții pe care autorii Declarației Universale pentru Drepturile Omului le-au învățat din acest război: tehnologia trebuie să beneficieze umanitatea mai degrabă decât să-i dăuneze.

„Au trecut mai bine de șaptezeci de ani de la adoptarea Declarației Universale pentru Drepturile Omului, iar tehnologia a avansat într-un ritm rapid și a devenit mai importantă ca niciodată în viața noastră de zi cu zi. Cu toate acestea, în această eră a tehnologiei, dreptul la tehnologie rămâne obscur, latent și ineficient. Niciun alt drept al omului nu a primit atât de puțină atenție, iar dreptul la tehnologie a devenit într-adevăr „orfan" în regimul internațional al drepturilor omului" [5]. Considerăm că din perspectiva cadrului de mediu, dreptul la tehnologie poate fi valorificat și readus la viață.

Având în vedere apartenența dreptului la tehnologie de mediu la dreptul la un mediu sănătos, care de fapt este un drept fundamental al omului, vom considera în cele ce urmează că același principii care sunt aplicabile dreptului la un mediu sănătos, în fond trebuie să direcționeze și dreptul la tehnologiile de mediu. Mai mult decât, atât, în definirea conținutului dreptului cercetat, o să insistăm aspra inspirației de natură fundamentală a dreptului la tehnologii de mediu în format dual. Ori pe de o parte acest drept este un atribut al dreptului la un mediu sănătos, iar pe de altă parte, acesta derivă din perspectivă evolutivă, din conținutul dreptului la tehnologie, conservat prin prevederile Declarației Universale pentru Drepturile Omului**.**

Această relaționare a dreptului la tehnologiile de mediu cu cadrul drepturilor fundamentale, ne ajută de fapt să configurăm perspectivele de dezvoltare a acestuia. Având în vedere noutatea dreptului, vom propune în cele ce urmează spre abordare cadrul de principii necesar a fi considerat în fundamentarea acestuia.

Principiile le regăsim în diferite sfere ale societății, ele putând fi, fără a le epuiza, economice, politice, juridice. Principiile generale ale dreptului, alături de principiile specifice unei ramuri, așa cum este dreptul mediului, asigură coerența dreptului și au o acțiune constructivă întrucât, fiind rodul experienței sociale, ghidează activitatea legiuitorului.

Constatam că, în prezent, prin globalizarea relațiilor economice și sociale, are loc o conjugare a principiilor, creând un cadru interdisciplinar. Astfel, vom fi de părerea că dreptul la tehnologiile de mediu, poate fi dezvoltat prin considerarea consecventă atât a principiilor dreptului, cît și a celor ce fundamentează dreptul mediului, dar și cele care orientează dezvoltarea tehnologiei.

Evoluția rapidă a principiilor dreptului mediului, arată că ceea ce azi reprezintă un principiu ori o norma fără forță juridică propriu-zisa, cu caracter de recomandare, poate deveni, sub imperiul necesității, text imperativ de drept internațional, mâine

Din perspectivă juridică, principiile care urmează să fundamenteze acest drept, urmează a fi racordate cu principiile generale ale dreptului, dar și cu principiile drepturilor fundamentale ale omului. Astfel, considerăm oportun a corela dreptul la tehnologii de mediu cu principiul universalității, egalității, libertății, securității.

Drepturile omului au un caracter general și universal, fiind recunoscute ca obiect de preocupare a tuturor statelor lumii. În acest context, universalitatea și egalitatea constituie principii constituționale fundamentale ce țin de recunoașterea drepturilor și libertăților omului. Comunitatea internațională tratează drepturile omului într-un mod global (universal), indisociabil, interdependent, echitabil și echilibrat, fapt pe care îl recomandăm spre considerare și în fundamentarea dreptului la tehnologii de mediu.

Ca principiu de orientare, egalitatea în drepturi este un principiu general al dreptului întâlnit în toate ramurile de drept. Conceptul de „egalitate” reprezintă un principiu potrivit căruia tuturor oamenilor li se recunosc aceleași drepturi și li se impun aceleași îndatoriri prevăzute de regula de drept. Subsecvent, dreptul la tehnologiile de mediu trebuie asigurat în mod egal tuturor. Iminența acestei imperativități, rezidă și din faptul că dreptul la un mediu sănătos de fapt este un drept care în sine determină dreptul la viață. Drept urmare, nu pot fi admise situațiile în care anumitor categorii de cetățeni, datorită veniturilor, sau capacităților de digitalizare, sau din alte motive li se asigură posibilități de supraviețuire iar altora nu. Astfel, politicile statale urmează a fi orientate în așa fel încât tehnologizarea și asigurarea dreptului la un mediu sănătos să corespundă condițiilor de egalitate.

„Dogma universal valabilă în societatea industrializată presupune că pentru a maximiza bunăstarea cetățenilor este nevoie să maximizăm libertatea individuală, respectiv oferirea unor multiple variante între care individul poate să aleagă, deoarece mai multe variante înseamnă mai multă libertate, iar mai multă libertate înseamnă stare de bine” [6, p. 34]. Drept, urmare, dreptul la tehnologiile de mediu trebuie să implice în sine posibilitatea cetățeanului de a alege între tehnologiile văzute de acesta drept cele mai oportune soluționării problemelor cu care se confruntă acesta. Problema care apare însă

în acest context se referă la conștientizarea realității. Este oare cetățeanul în putere să conștientizeze individual problemele de mediu și ce rol poate juca statul în acest context?. Aceasta este o altă întrebare la care urmează a fi găsite răspunsuri. Este îmbucurător însă, că la nivel european problema lipsei de informații în materie de mediu este identificată. Astfel Noua Agendă privind consumatorii europeni [1] lansată de către Comisia europeană conține o secțiune dedicată tranziției verzi. În aceasta se menționează că „pentru a crea condiții favorabile pentru o adoptare optimă din punct de vedere social a noilor bunuri și servicii, precum și a noilor abordări în materie de consum, consumatorii au nevoie de informații mai bune și mai fiabile cu privire la aspectele legate de sustenabilitate ale bunurilor și serviciilor, evitându-se, în același timp, supraîncărcarea cu informații". Respondenții participanți la consultarea publică au identificat lipsa acestor informații și îngrijorările lor în ceea ce privește fiabilitatea mențiunilor „ecologic" și a informațiilor privind produsele drept impedimente importante în calea unei acceptări mai largi a alegerilor de consum sustenabile. Inițiativa viitoare privind consolidarea rolului consumatorilor în vederea tranziției verzi intenționează să abordeze problema accesului consumatorilor la informații referitoare la caracteristicile de mediu ale produselor, inclusiv informații privind durabilitatea lor, potențialul lor de reparare sau de modernizare, precum și problema fiabilității și a comparabilității acestor informații. Aceasta va stabili cerințe generale care vor completa normele mai specifice cuprinse în legislația sectorială, de exemplu privind anumite produse sau grupuri de produse.

Pe de altă parte, în documentele europene se menționează despre perspectiva „protejării consumatorilor, de informațiile care nu sunt adevărate sau sunt prezentate într-o manieră confuză sau înșelătoare pentru a da impresia inexactă că un produs sau o întreprindere dăunează mai puțin mediului înconjurător, procedeu cunoscut sub numele de „dezinformare ecologică" [7]. Astfel, dreptul la libertatea alegerii tehnologiilor urmează a fi promovat și în format consolidat cu veridicitatea informațiilor despre tehnologii, ori altfel riscăm să creăm pseudo valori, care într-un final pot dezamăgi consumatorul de tehnologii de mediu, spre care ne orientăm.

Securitatea tehnologiilor de mediu se impune drept un alt aspect necesar a fi abordat, ori securitatea formează încrederea. Dreptul la tehnologiile de mediu trebuie să asigure cetățenilor atât securitatea fizică cât și emoțională și privată. Tehnologia nu trebuie să producă efecte negative asupra omului, chiar dacă aceasta urmărește un bine general valabil.

Exemplu în acest sens poate fi considerat cadrul automobilistic electric, care funcționează inclusiv în baza unui consum enorm de date. Este salutabilă inițiativa guvernelor de a promova utilizarea automobilelor electrice, în aceiași ordine de idei preo-

[1] **Noua agendă privind consumatorii** („agenda") prezintă o viziune asupra politicii UE de protecție a consumatorilor pentru perioada 2020-2025, pornind de la Agenda consumatorului din 2012 (care expiră în 2020) și de la pachetul de măsuri „Noile avantaje pentru consumatori" din 2018, https://ec.europa.eu/info/law/law-topic/consumers/review-eu-consumer-law-new-deal-consumers_en

cuparea care urmează a fi abordată este și cea legată de protecția consumatorilor de automobile electrice, prin a dezvolta și asigura infrastructura necesară circulației, securitatea în trafic, securitatea cibernetică, protecția datelor cu caracter personal, etc.

Vehiculele electrice au potențialul de a oferi multe beneficii societății, cum ar fi îmbunătățirea calității aerului în orașe, reducerea emisiilor de dioxid de carbon din transportul rutier (în funcție de sursa de energie electrică). Cu toate acestea, ele sunt foarte diferite de vehiculele convenționale și prezintă unele pericole de generație nouă. În mod clar, vehiculele electrice nu sunt în mod inerent nesigure și nici nu vor expune neapărat publicul la riscuri mai mari decât vehiculele cu motor cu ardere internă. Cu toate acestea, există întotdeauna potențialul de consecințe nedorite ori de câte ori este introdusă o nouă tehnologie. Verificarea prealabilă a potențialelor consecințe negative, combinată cu cadrul de control sporit, se poate impune drept parcurs ideal pentru legislator, în așa fel încît prin implementarea acestei soluții să se contribui la îmbunătățirea calității de mediu și respectiv asigurarea dreptului la un mediu sănătos.

Din perspectiva relaționării dreptului la tehnologii de mediu cu dreptul din care face parte, dreptul mediului, vom fi de părerea că acestea sunt într-o relaționare reciprocă cu cel puțin următoarele: principiul prevenirii; principiul precauției; principiul prevenirii și controlul integrat al poluării; principiul răspunderii civile pentru daunele aduse mediului; principiul poluatorul plătește; principiul utilizării prudente și raționale a resurselor naturale; principiul integrări politicii de mediu în celelalte politici sectoriale; principiul dreptului la un mediu sănătos; principiul accesului la informație, al participării publicului la luarea deciziei principiul dezvoltării durabile. Astfel, prerogativa de a utiliza o anumită tehnologie pentru asigurarea dreptului la un mediu sănătos urmează a fi fundamentată pe aceleași principii pe care este fundamentat întreaga știință – dreptul mediului. Principiile de dreptul mediului sunt interconectate între ele, dar în același timp, sunt legate de principiile celorlalte ramuri de drept, precum și de principiile generale ale dreptului.

Urmând consecutivitatea propusă, vom fi de părerea că dreptul la tehnologiile de mediu urmează a fi fundamentat inclusiv în baza **principiilor care orientează dezvoltarea tehnologiilor.**

Abordarea cadrului tehnologic nu presupune abordarea tehnologiei, tehnologia este pentru oameni, aceștia sunt cei asupra cărora trebuie să ne axăm și respectiv atunci când abordăm dreptul la tehnologiile de mediu, nu ne propunem să cream cadru pentru utilizarea tehnologiilor, dar cadru pentru oameni.

Dezvoltarea tehnologiilor este ghidată de următoarele principii: asertivitate, simplitate, suportabilitate, sustenabilitate.

Principiile directoare ar trebui să fie îndrăznețe și să nu ofere nicio alternativă. Nu există „dacă” în principiile directoare... dacă nu riscante, dacă nu costisitoare etc. Un principiu călăuzitor afirmă un adevăr și cere ca toate comportamentele și deciziile să se conformeze. „Dacă” apare mai târziu, atunci când este necesară stabilirea unui cadru de excepții.

Simplitatea este un alt principiu care trebuie să orienteze dreptul la tehnologiile de mediu, tehnologiile propuse spre utilizare în vederea asigurării dreptului la un mediu sănătos trebuie să fie simple și accesibile, posibil a fi utilizate în afara unui cadru special de cunoștințe.

Tehnologiile propuse nu trebuie să producă maim ult rău decît bine, tehnologiile propuse spre utilizare în vederea asigurării dreptului la un mediu sănătos urmează a fi suportabile.

Sustenabilitatea este un alt principiu care trebuie să ghideze dreptul la tehnologiile de mediu. Tehnologiile oferite trebuie detașate de idea "one time use". Importanța promovării sustenabilității tehnologiilor pentru mediu este menționată în mai multe documente de politici europene. Noul Plan de acțiune privind economia circulară prevede o serie de inițiative specifice de combatere a obsolescenței premature și de promovare a durabilității, a posibilității de reciclare și de reparare și a accesibilității produselor, precum și de sprijinire a acțiunilor întreprinderilor. În special, Inițiativa privind produsele sustenabile va urmări să facă din produsele sustenabile alegerea implicită, prin stabilirea de principii privind sustenabilitatea produselor și prin revizuirea Directivei privind proiectarea ecologică [8] , extinzând domeniul său de aplicare pentru a include și alte produse în afară de cele cu impact energetic și îndeplinind obiectivul privind circularitatea.

Generalizând demersul științific realizat, menționăm că dreptul la tehnologii de mediu este un drept din noua generație de drepturi, care completează lista drepturilor contemporane și care urmează a fi considerat drept un instrument important în realizarea acțiunilor de sprijin a dreptului la un mediu sănătos.

Dreptul de mediu adaptat la cadrul de servicii publice

Având în vedere natura serviciilor, vom fi în continuare de părerea că dreptul la un mediu sănătos urmează a fi abordat pe de o parte în calitatea sa de drept, iar pe de altă parte în calitatea sa de serviciu public atribuit spre realizare exclusivă autorității statale. În contextul beneficierii de serviciile de mediu, indivizii, astfel urmează a fi abordați drept consumatori de servicii publice, garantând-li se astfel prerogativa de a alege, de a securiza, de a se informa și dreptul de a raporta situațiile de abuz și încălcare.

De ce trebuie să considerăm dreptul la un mediu sănătos drept o perspectivă a consumatorului? Odată cu dezvoltarea conceptului de drept a mediului, sunt intensificate eforturile orientate spre prestarea serviciilor de mediu, bunuri de mediu, inclusiv tehnologii de mediu. Prin afilierea serviciilor și tehnologiilor de mediu la cadrul de necesități a consumatorului și obligațiile impuse spre îndeplinire furnizorilor de servicii și bunuri, atingem satisfacția dorită în vederea realizării dreptului de mediu.

Pe lângă calitatea sa de atribut a dreptului la un mediu sănătos, tehnologiile de mediu, odată ce reprezintă instrumentariu oferit spre utilizare cetățenilor, urmează a fi abordate și prin prisma verificării compatibilității cu cadrul de necesități și garanții oferite consumatorului și spectru obligațional impus spre realizare furnizorilor de servicii și bunuri.

„Consumatorii din Europa demonstrează un interes crescând în a contribui personal la realizarea neutralității climatice, la prezervarea resurselor naturale și a biodiversității, precum și la reducerea poluării apei, aerului și solului” [9].

Provocarea este de a debloca acest potențial prin măsuri care să consolideze rolul consumatorilor, să îi sprijine și să le dea posibilitatea, indiferent de situația lor financiară, să joace un rol activ în tranziția verde, fără să le impună un stil de viață specific și fără să îi discrimineze din punct de vedere social. Accesul la produse sustenabile nu ar trebui să depindă de nivelul veniturilor sau de locul de reședință, ci ar trebui să fie o opțiune disponibilă tuturor, oferită prin prisma cadrului de servicii publice.

CONCLUZII

Relaționarea tehnologiilor cu cadrului de asigurarea dreptului la un mediu sănătos este evidentă. Dreptul la un mediu sănătos este dependent de tehnologie, reglementările pot restricționa sau pot impulsiona tehnologia. Prezenta lucrare înaintează ipoteza precum că tehnologia poate fi o oportunitate pentru drept, doar că această oportunitate urmează a fi asigurată în mod egal tuturor și alocată spre valorificare din perspectiva conservării calității de drept- dreptul la tehnologii de mediu.

Dreptul la tehnologii de mediu urmează astfel a fi abordat în calitatea sa de prerogativă universală, general valabilă și promovată de autoritatea statului. Instituționalizarea dreptului la tehnologie este o sarcină complicată, ori aceasta se manifestă nu doar prin decizii politice, dar și prin suport financiar și implicare. Vom fi însă de părerea că prin acordarea acestei posibilități cetățenilor se va putea contribui la crearea unui mediu responsabil, proactiv și orientat spre conservarea valorilor de mediu, dar și crearea unui cadru de partajare a responsabilităților, ori tehnologiile se propun a fi accesibile tuturor indiferent de vîrstă, gen, situație materială, etc.

Una dintre sarcinile dreptului este cea de prognosticare și inovare. Astfel, prin înserarea unor noi drepturi, întreprindem acțiuni de adaptare la cadrul actual de necesități. Cadrul actual de realități demonstrează faptul că cetățeanul are nevoie de tehnologie și el poate să-și asume rolul de utilizator sau consumator inclusiv în scopuri de autoconservare, statul însă este cel care trebuie să dezvolte politici care să acorde aceste posibilități în măsură egală tuturor cetățenilor săi. Ori tehnologia este propusă spre utilizare în scop de a asigura protecția mediului și drept urmare mediul trebuie să reprezinte o preocupare publică și nu una individualistă dictată de trend.

Având în vedere cele menționate, recomandăm dezvoltarea acțiunilor orientate spre instituționalizarea dreptului la tehnologii de mediu, dar și demararea acțiunilor de suport statale orientate spre asigurarea financiară și volițională a acestei perspective.

Referințe;

1. Yang, B.; Mai, C. The Impact of Uncertain Environmental Regulatory Policy on Optimal Plant Location and Anti-Pollution Technology Selection. *Ann. Reg.*

Sci. 2013, *50*, 753–769. Disponibil: https://link.springer.com/article/10.1007/s00168-012-0520-6 . [Accesat: 01.08.2023]

2. Popp, D. International Innovation and Diffusion of Air Pollution Control Technologies: The Effects of NOx and SO_2 Regulation in the US, Japan and Germany. *J. Environ. Econ. Manag.* 2006, *5*, 46–71. Disponibil: https://ideas.repec.org/a/eee/jeeman/v51y2006i1p46-71.html [Accesat: 05.08.2023]
3. Baker, E.; Shittu, E. Profit Maximizing R&D in Response to a Random Carbon Tax. *Resour. Energy Econ.* 2006, *28*, 160–180. Disponibil: https://ideas.repec.org/a/eee/resene/v28y2006i2p160-180.html [Accesat: 09.08.2023]
4. Truşcă, Petrică and Andrada Truşcă Trandafir. "Dreptul fundamental al omului la un mediu sănătos în jurisprudența CEDO." *Revista Transilvană de Ştiinţe Administrative* 11 (2009): 97-120. Disponibil: https://www.semanticscholar.org/paper/Dreptul-fundamental-al-omului-la-un-mediu-sănătos-Truşcă-Trandafir/887c12d4fd59349cc1be9a2f7db763c152aab190 [Accesat: 04.08.2023]
5. Sun, Haochen, The Fundamental Right to Technology (June 26, 2020). Disponibil: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3635947 [Accesat: 09.07.2023]
6. Schwartz, Barry (2004). "5". *The Paradox of Choice*. New York, United States: Harper Perennial. Disponibil: https://www.researchgate.net/publication/200552951_The_Paradox_of_Choice_Why_More_Is_Less Accesat [05.09.2023]
7. Regulamentul privind informațiile privind durabilitatea. Disponibil: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=CELEX%3A32019R2088
8. Directiva UE privind protecția ecologică. Disponibil: https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/12567-Sustainable-Products-Initiative. Accesat [05.09.2023]
9. Sondajul Eurobarometru special 501 (martie 2020) Atitudinile cetățenilor europeni față de mediu („Attitudes of European citizens towards the environment"). Disponibil: https://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/index.cfm/survey/getSurveydetail/instruments/special/surveyky/2257 Accesat [05.09.2023]